

вок про те, що він покликаний забезпечити однакові умови реалізації прав і свобод усіма людьми, запобігти дискримінації або, навпаки, створенню необґрунтованих привілеїв для окремих осіб або соціальних груп.

Особливе практичне значення має обґрунтований підхід авторами монографії до дослідження принципу рівності крізь призму природного, позитивного, лібертарно-юридичного праворозуміння, а також здійснений аналіз таких взаємопов'язаних між собою категорій, як рівність, справедливість, свобода, гуманізм, моральність тощо.

Окремим вектором дослідження в монографії стало дослідження питання гендерної рівності, яка виступає складовою загального принципу рівності, що покладений в основу демократичної побудови суспільства. Зокрема, авторами здійснюється аналіз позитивних і негативних тенденцій встановлення та розвитку гендерної рівності.

Підсумовуючи, варто зауважити, що монографія «Принцип рівності у праві: теорія і практика» є фундаментальною науковою працею, що характеризується науковою новизною та є суттєвим внеском у вітчизняну науку теорії права, а також інтелектуальним вкладом у розвиток вітчизняної юридичної діяльності.

Х. В. ПРИХОДЬКО

Христина Вікторівна Приходько, доктор юридичних наук, доцент, головний консультант Інституту законодавства Верховної Ради України

НАУКОВІ ДОСЛІДЖЕННЯ З ПРОБЛЕМИ ПОЛІТИЧНИХ ПРАВ І СВОБОД ЛЮДИНИ Й ГРОМАДЯНИНА В УКРАЇНІ*

Актуальність рецензованої монографії не викликає жодного сумніву, адже останнім часом дослідження проблем реалізації конституційних суб'єктивних політичних прав і свобод людини й громадянина в Україні, їх система та функціональне призначення окремих політичних можливостей індивіда та/або групи людей привертають увагу вчених і практиків, що викликано, як слушно зазначає автор, необхідністю теоретичного та практичного вивчення проблемних питань, пов'язаних з модернізацією та подальшою оптимізацією вітчизняного підходу до концептуалізації механізмів конституційно-правової реалізації прав людини й громадянина в політичній сфері суспільних відносин відповідно до міжнародно-правових стандартів прав людини та, власне, міжнародних зобов'язань України в цій сфері.

Відзначимо, що в монографії автор робить спробу комплексного вивчення предмету дослідження через обґрунтування теоретичних, концептуально-правових проблем політичних прав і свобод громадян, а також досліджує форми їх реалізації в Україні; вносить елементи новизни в теорію питання та формулює законодавчі пропозиції і рекомендації для подальшого застосування теоретичних напрацювань на прикладному рівні.

У рецензованій праці формулюється та розкривається позиція автора про те, що реалізація політичних прав і свобод людини й громадянина є можливою лише в умовах скоординованої діяльності двох суб'єктів: відповідних органів і особистості. Але при цьому автор намагається не залишати без відповідей запитання щодо того, хто саме стоїть між ними, якщо виникають суперечності і, навіть, конфлікти між згаданими суб'єктами. Констатуючи існуючі прогалини як на конституційному, так і на законодавчому рівнях, автор намагається надати відповідь щодо оптимальної моделі взаємовідносин держави з особистістю при реалізації політичних прав і свобод, про що відзначається на сторінках монографії. Наприклад, положення про гарантує взаємовідносини (стор. 331–369), якими достатньо переконливо аргументується значущість і необхідність подальшого формування державою системи гарантій політичних прав і свобод як на національному, так і міжнародному рівнях.

Відповідно, пропонуване наукове видання є спробою прикладного дослідження політичних прав і свобод людини й громадянина через висвітлення основних за авторським баченням питань механізму їх реалізації в Україні, якому присвячений окремий розділ роботи (стор. 216–315). Автором акцентується увага на теоретико-методологічних і праксеологічних аспектах питання функціонування, по суті, політичних суспільних відносин. І тому, цілком слушними є авторські обґрунтування щодо діалектики взаємозв'язку питань місця політичних прав і свобод людини й громадянина та конституційно-правової відповідальності (а отже, відповідальності соціальної в цілому, оскільки політичні відносини є паритетними за наявності високого рівня усвідомлення відповідальності, насамперед, соціальної – Авт.) (стор. 276).

Ознайомлення зі змістом даної наукової праці дозволяє зробити висновок про те, що логіка змісту монографії відрізняється певними елементами наукової новизни та практичної значущості. У ній наданий докладний аналіз змісту кожного конституційного суб'єктивного політичного права і свободи, а також показаний їх зв'язок між собою та зв'язок з особистими, економічними та соціальними правами. Крім того,

© Х. В. Приходько, 2014

* Рецензія на кн.: *Заворотченко Т. М.* Політичні права і свободи людини й громадянина в Україні: теоретичні основи і проблеми реалізації: монографія / Т. М. Заворотченко. – Дніпропетровськ : Вид-во Дніпропетр. нац. ун-ту, 2013. – 424 с.

висвітлена невід'ємна залежність рівня розвитку демократії в країні від ступеню реального забезпечення і гарантованості народовладдя в цілому і кожного окремого політичного права і свободи людини й громадянина зокрема.

Автор монографії здійснила комплексне дослідження проблеми взаємовідносин громадянина та держави, які повинні будуватися на основі непорушності встановлених законом прав і свобод та невтручання держави в справи індивіда, в тому числі в його права і свободи в політичній сфері (у тому числі його політичні переконання, погляди, наміри та спрямування – Авт.). Як зазначає автор, сама сфера політичного життя є тією перевагою, яка істотно розширює права громадянина порівняно з правами інших фізичних осіб. Така перевага виражається в реальній участі громадянина в здійсненні державної влади, управлінні справами суспільства та держави.

У роботі обґрунтовується модель розв'язання однієї з найважливіших та складних проблем у галузі юриспруденції – удосконалення теоретичних і практичних аспектів встановлення і застосування системи конституційних суб'єктивних політичних прав і свобод людини й громадянина та їх захисту. Враховуючи реально можливі шляхи інтеграції національного і європейського законодавства втілюються європейські правові стандарти в галузі прав людини у національне конституційне право. До того ж порушена в рецензованій монографії тема не була предметом спеціального наукового комплексного дослідження, не зважаючи на спроби деяких вчених-конституціоналістів дослідити деякі види системи політичних прав людини.

Практичне значення роботи полягає в тому, що основні положення даного монографічного дослідження можуть бути використані в ході подальших науково-теоретичних досліджень механізму реалізації конституційних суб'єктивних політичних прав і свобод людини й громадянина в Україні. Також, положення монографії можуть слугувати науково-методологічною базою для розробки відповідних нормативних актів, які регулюють досліджувану групу прав і свобод громадян. Крім того, монографія може бути використана в наукових статтях та в навчальному процесі.

Зауважимо, що позиція автора у викладенні основних теоретичних положень є виваженою, продуманою в частині наведення категорій основних понять, які вживаються, а висновки є теоретично обґрунтованими і достатньо переконливими. Працю вирізняє багата наукова лексика, глибокий, вдумливий аналіз точок зору, явищ, подій, ситуацій, фактів щодо проблемних питань конституційних суб'єктивних політичних прав і свобод людини й громадянина та теоретичних основ і механізму реалізації даних прав у житті сучасного українського суспільства.

Втім, висловлена нами позитивна оцінка напрацювань автора, його концептуального бачення подальшої інституціоналізації блоку політичних прав і свобод людини й громадянина в Україні та міжнародному суспільстві, не позбавляє нас можливості формулювання деяких рекомендацій щодо осмислення обраної проблеми. На наш погляд, задекларований прикладний характер дослідження потребує особливої уваги та системного підходу автора не тільки до матеріальних, а й процесуальних сторін питання механізму реалізації політичних прав і свобод. Це корелюється логікою змісту другого розділу монографії. Нагальність такого підходу диктується часом, ситуацією, подіями... Закріплена система конституційних цінностей залишається такою за умов її живлення відповідними діями на індивідуальному та груповому, сімейному та корпоративному, місцевому, регіональному та державному рівнях, а також національному та міжнародному.

Підсумовуючи відзначимо, що монографія Т. М. Заворотченко «Політичні права і свободи людини й громадянина в Україні: теоретичні основи і проблеми реалізації» є науковою працею, що відрізняється актуальністю, новизною та практичною цінністю. У ній запропоновано авторське бачення вирішення наукової проблеми, яка має важливе соціальне та юридичне значення, розроблено теоретичні положення, сукупність яких можна кваліфікувати як нове об'ємне наукове досягнення в розвитку перспективного напрямку юридичної науки.

Видання розраховано на широкий загал читачів, які досліджують проблемні питання прав людини в Україні, зокрема, політичних. Матеріал у монографії викладено доступно, що дозволяє актуалізувати наявні знання, отримати та закріпити нові, а також зорієнтуватися в розмаїтті наукових поглядів щодо основних політичних прав людини та механізму їх реалізації.